

אלוהים קרובים

"כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פה' אלהינו בכל קראנו אליו" (דברים ד ז).¹

"האלהי מקרב אני נאם ה' ולא אלהי מרחק: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה' " (ירמיהו כג כג).²

דברים רבה פרשת ואתחנן, פרשה ב סימן י³

"כי מי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים וגוי" הלכה: ⁴ אדם מישראל שהיה קורא את שמע, מהו שיהא לו מותר להמתין אחר קריאת שמע ואח"כ יתפלל? ⁵ כך שנו חכמים: שלוש תכיפות הן: תכף לסמיכה שחיטה, תכף לנטילת ידיים ברכה, תכף לגאולה תפילה. ⁶ ומי שהוא עושה כן מהו מתן שכרו? אמר רבה בר אבהו: אם סמך ושחט, יהא מובטח שקרבנו נתקבל. ואם נטל ידיו ובירך מיד, יהא מובטח שלא יהא שטן מקטרג בסעודתו. ואם קרא קריאת שמע ונתפלל מיד, יהא מובטח שתפילתו נשמעת. א"ר יהודה ב"ר סימון: אתה מוצא עבודת כוכבים קרובה ורחוקה והקב"ה רחוק וקרוב. כיצד? עבודת כוכבים קרובה? עובד כוכבים עושה עבודת כוכבים ומעמידה בתוך ביתו אצלו הרי קרוב. ומנין שהיא רחוקה? עומד ומתפלל לפניו ואינה עונה אותו ... - הרי קרובה ורחוקה. והקב"ה רחוק וקרוב כיצד? א"ר יהודה בר סימון: מכאן ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה, וכן כל רקיע ורקיע וכן בין כל רקיע ורקיע - הרי רחוק. וקרוב מנין? שאדם עומד ומתפלל ומהרהר בתוך לבו וקרוב הקב"ה לשמוע את תפילתו, שנאמר: "שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו" (תהלים סה ג) - הרי רחוק וקרוב ...

אמר דוד לפני הקב"ה: ... כשישראל קוראין אצלך, מיד שמע תפילתנו, שנאמר: "בקראי ענני אלהי צדקי" (תהלים ד ב). אמר לו הקב"ה: מה אמרת? "בקראי ענני", חייד, עד שלא תקראני אני אענה אתכם, שנאמר: "והיה טרם יקראו ואני אענה" (ישעיה סה כד), שאין לי אומה אחרת אלא אתם. מנין? ממה שקרינו בענין: "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פה' אלהינו בכל קראנו אליו".⁷

דברים רבה פרשת ואתחנן, פרשה ב סימן יג

"כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו" - שאלו המינים את רבי שמלאי: כמה רשויות בראו את העולם? אמר להם: אני ואתם נשאל לששת ימי בראשית. אמרו לו: מי כתיב "בראשית ברא אלוה"?" "בראשית ברא אלהים" כתוב! אמר להם: מי כתיב "בראו"? "ברא" כתיב. ... כיון שהגיעו למעשה יום השישי היו שמחים, אמרו

¹ ראה כל חטיבת הפסוקים שם שהיא חלק מהפתיחה וההקדמה לעשרת הדברות ומעמד הר סיני שבפרק ה הסמוך: "רָאָה לְמַדְרֵי אֲתָכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים כְּאֲשֶׁר צִוִּי ה' אֱלֹהֵי לְעֹשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְשִׁמְרָתֶם וְעִשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻמַּתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הַעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֶכְם וְנִבְּוֹן הַגּוֹי הַגְּדוֹל הַזֶּה: כִּי מִי גוֹי גְדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו פֶּה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו: וּמִי גוֹי גְדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לְפָנֶיךָ הַיּוֹם. הַפֶּעַם נִדְרֹשׁ בְּמוֹטִיב "אלוהים קרובים" ובע"ה נשלים דרישתנו ודרשותינו גם בביטויים נאים אחרים שבחטיבת פסוקים זו כגון: "כי היא חכמתכם ובינתכם", "משפטים צדיקים" ועוד.

² כאן לכאורה המוטיב הוא שונה אם לא הפוך. שמא תאמרו שהקב"ה רואה רק את הדברים הגלויים והקרובים, אין זה כך. אלא "עיני ה' משוטטות בכל הארץ" (זכריה ד י, דברי הימים ב טז ט) וצופות למרחקים ולכל פינה.

³ פתחנו בכבוד אכסניה ונמשיך בה, מדרש דברים רבה אשר לווה אותנו מכאן ועד תום השנה. נלך בעקבותיו לאורך דברינו אלה ונשתדל לציין את המקורות מהם דלה וואו מקבילותיו. מומלץ מאד לקרוא אותו ברצף במקור מסימן י ועד סימן יז.

⁴ הפתיחה בהלכה והמעבר ממנה לאגדה היא צורת דרשה המצויה במדרשים רבים (מדרשי תנחומא בפרט) ובמדרש דברים רבה במיוחד. כל פרשה בדברים רבה מתחילה במילה "הלכה", בנושא שלכאורה כלל לא קשור ומשם מתגלגל העניין לפרשת השבוע. ראה סקירה על מדרש דברים רבה (ומדרשים רבים אחרים) בספר [מבוא למדרשים](#).

⁵ בלשון אחרת: האם מותר להשתהות בין קריאת שמע (כולל ברכותיה, מה שנקרא פורס על שמע) ובין תפילת עמידה היא תפילת שמונה עשרה? בפרט שזמניהם שונים, שזו מעלות השחר וזו מהנץ החמה (ראה משניות מסכת ברכות).

⁶ שמיד לאחר ברכת גאל ישראל החותמת את ברכות שמע, יש לעמוד לתפילת שמונה עשרה. ה"שנו חכמים" כאן צריך בירור. לא מצאנו משנה או ברייתא או תוספתא כזו הכוללת את שלושת המקרים, רק "תכף לסמיכה שחיטה" במסכת מנחות פרק ט משנה ח. מצאנו אמרה זו בשם אמוראים, בגמרא בבלי ברכות מב ע"א: "רבי חייא בר אשי אמר רב: שלש תכיפות הן: תכף לסמיכה שחיטה, תכף לגאולה תפילה, תכף לנטילת ידיים ברכה" וכן בירושלמי ברכות פרק א הלכה א: "דמר ר' זעירא בשם ר' אבא בר ירמיה: שלש תכיפות הן: תכף לסמיכה שחיטה, תכף לנטילת ידיים ברכה, תכף לגאולה תפילה" שממנו נראה לקח דברים רבה. ומכאן שהביטוי "שנו חכמים" בלשון המדרש יכול להתכוון גם על אמוראים (בפרט ככל שהמדרש מאוחר יותר).

⁷ המדרש חותם בפסוק בו פתח שהוא מעניינו בפרשה: "כי מי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים וכו'", אבל בסימן הסמוך, סימן יא, הוא מתחבר יותר לסוף הפסוק: "בכל קראנו אליו" וממנו נמשך לפסוק בתהילים פרק כ: "יענך ה' ביום צרה" כשהוא דורש שם ומסיים: "אמר משה לפני הקב"ה: רבש"ע, כשתהא רואה בניך בצער ואין מי שיבקש רחמים עליהם, מיד ענה אותן. אמר לו הקב"ה: משה חייד בכל שעה שיקראו אותי אני אענה אותם דכתיב (דברים ד) כה' אלהינו בכל קראנו אליו". ובסימן יב להלן הוא ממשיך לדרוש בפסוק מתהילים סט: "ואני תפילתי לך ה' עת רצון - נמשלה תפילה במקווה ונמשלה תשובה בים - מה המקווה הזה פעמים פתוח פעמים נעול, אף שערי תפלה פעמים פתוחים פעמים נעולים. אבל הים הזה לעולם פתוח; כך ידו של הקב"ה לעולם פתוחה לקבל שבים. אמר רב ענן בן יוסי: אף שערי תפלה אינן ננעלים לעולם, דכתיב: כה' אלהינו בכל קראנו אליו". אכן כדאי מאד לקרוא כאמור את סימנים י-יז במקור בדברים רבה פרשה ב. ואנו נתמקד בביטוי "אלוהים קרובים" ונמשיך בסימנים יג והלאה שם.

לו: הרי כתוב: "נעשה אדם בצלמנו", אמר להם: מי כתיב "ויבראו את האדם בצלמיהם"? אין כתוב כאן אלא "ויברא את האדם בצלמו".⁸ אמרו לו: והא כתיב: "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו!" אמר להם מי כתיב: כה' אלהינו בכל קראנו אליהם? "בכל קראנו אליו" כתוב!⁹

דברים רבה פרשת ואתחנן, פרשה ב סימן יד

דבר אחר: אשר לו אלהים קרובים אליו - א"ר יוחנן: כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר: אימתי ראש השנה ואימתי יום הכפורים? הקב"ה אומר להם: לי אתם שואלים? אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה, מנין? דכתיב: "אשר לו אלהים קרובים אליו"; "אשר לו אומה קרובה" אין כתיב כאן, אלא: "אשר לו אלהים קרובים אליו" - הוא וכל פמליא שלו. אמר רבי יוחנן: אמר הקב"ה: עד שלא נעשית אומה שלי: "אלה מועדי ה'", מכאן ואילך: "אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ אֵתָם".¹⁰

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ג

"עזי זזמרת יה" - עוזר וסומך אתה לכל באי העולם אבל לי ביותר. זמרת אתה לכל באי העולם אבל לי ביותר. עשאני אימרה ועשיתיו אימרה. עשאני אימרה דכתיב: וה' האמירך היום (דברים כו יח) אף אני עשיתיו אימרה שנאמר: את ה' האמרת היום ... ישראל אומרים: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (דברים ו ד) ורוח הקדש צווחת ואומרת: ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (שמואל ב ז כג) ... ישראל אומרים: מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו ורוח הקדש צווחת ואומרת: כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו.¹¹

דברים רבה פרשת ואתחנן, פרשה ב סימן טו - טז

דבר אחר: "אשר לו אלהים קרובים אליו" - אדם, אם יהא לו קרוב עשיר הוא מודה בו. ואם עני הוא, כופר בו ואומר שאינו קרובו. אבל הקב"ה, כביכול, ישראל נתונים במצרים בשעבוד והקב"ה אומר: קרובי הם. ... ואם קרובו עני, הוא עושה עצמו עיקר ואותו טפילה. מהו אומר? פלוני מתקרב לי.¹²

⁸ למדרש זה יש מקבילות רבות כגון: בראשית רבה ח ט, שמות רבה כט א, תלמוד בבלי מסכת סנהדרין לח ע"ב (שם אגב הביטוי הוא: "כל מקום שפקרו המינים תשובתן בצידי") ועוד. ובכל מקור הכיוון הוא קצת שונה. והדברים קשורים כידוע גם לתרגום השבעים ששינו לתלמי המלך במקומות מסוימים כגון אעשה אדם, מגילה ט ע"א. ואנו הבאנו כאמור את דברים רבה מפני "כבוד אכסניה".

⁹ לכאורה, הפסוק שלנו קשה מכולם, שכן בכל מקום אחר התשובה של ר' שמלאי מתבססת על הפעולה שהיא בלשון יחיד (ויברא, ויאמר, ברא וכו') ואילו כאן שם התואר הוא בלשון רבים "קרובים" - אלהים קרובים! והתשובה מסוף הפסוק "בקרואנו אליו" היא מקריאת האדם אל הקב"ה, שהוא מקבל עליו את האמונה באל אחד הוא זה שקורא "אליו" ולא "אליהם". תשובה נאה למאמינים, אבל לא בהכרח למינים. מעניין בהקשר זה המקור בירושלמי, שם התלמידים אינם מקבלים את תשובת ר' שמלאי ורואים בה דחייה בקנה אשר טובה למינים ואילו הם מבקשים תשובה אמיתית. ומה התשובה האמיתית? הנה נוסח הירושלמי במסכת ברכות פרק ט הלכה א: " ... חזרו ושאלו אותו: מהו אהן דכתיב: מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו? אמר להן: כה' אלהינו בכל קראנו אליהם אין כתיב כאן, אלא: בכל קראנו אליו. אמרו לו תלמידיו: רבי לאלו דחיתה בקנה, לנו מה אתה משיב? אמר להן: קרוב בכל מיני קריבות. דאמר רבי פינחס בשם רב יהודה בר סימון: עבודה זרה נראית קרובה ואינה אלא רחוקה ... סוף דבר אלוהו עמו בבית והוא צועק עד שימות ולא ישמע ולא יושע מצרתו. אבל הקב"ה נראה רחוק ואין קרוב ממנו ... ראה כמה הוא גבוה מעולמו ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחישתו והקב"ה מאזין את תפילתו, שנאמר: וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע והאזין הקב"ה את תפילתה. וכן כל בריותיו שנאמר: תפילה לעני כי יעטוף - כאדם המשיח באוזן חבירו והוא שומע. וכי יש לך אלוה קרוב מזה שהוא קרוב לבריותיו פפה לאוזן? עד כאן לשון הירושלמי. (ממנו כנראה שאב דברים רבה גם זה וגם הקודם). ואת ענינו צד הלשון בירושלמי: "קרוב בכל מיני קריבות". תפילת היחיד הפרטית, כל אחד מהמיית לבו ושיחו היא "אלהים קרובים". התשובה לתלמידים היא מורכבת ומאתגרת. ראה דברינו על **ריבוי הקולות** בפרשת בהעלותך.

¹⁰ הדרשן מסתמך על כך שהקהל כבר מכיר את הדרשה הידועה ש"אתם" כתוב חסר בלי וא"ו ולפיכך אל תיקרי "אתם" אלא "אתם" (ראש השנה כד ע"א, שמות רבה טו ב ועוד). ואולי קהל השומעים גם מכיר את הדרשות על כוחו של בית הדין לקבוע את המועדים, דרשות המושתתות על הפסוק "החודש הזה לכם" (פסיקתא רבתי טו). והדרשה שלנו מחדשת מקור אחר לכוח זה של בית הדין, הפסוק בפרשתנו: "אשר לו אלוהים קרובים" עם רמז ברור לאלהים = בית דין (ראה פירוש כלי יקר על הפסוק). ראה מדרש תנחומא (בובר) פרשת בא סימן יג אשר מביא את שלושת הפסוקים ומחברם לדרשה אחת: "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו (דברים ד ז), ואין לשון קראנו אלא מועדים, שנאמר: אלה מועדי ה' וגו' מקראי קדש (ויקרא כג לז), לכן כתיב החודש הזה". את הקטע בדרשה למעלה: "אשר לו אומה קרובה אין כתיב כאן, אלא: אשר לו אלהים קרובים אליו" נראה להסביר כך. בפסוק שלנו אין קשר הדדי בין הקב"ה לעם ישראל, כמו למשל בפרשת כי תבוא, דברים כו יז-יח: "את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים ... וה' האמירך היום להיות לו לעם" (קשר שנראה בדרשה הסמוכה). כאן הקשר הוא חד-כיווני. והכיוון הוא לא מהקב"ה לעם: "מי אלהים שיש לו אומה קרובה כזו", אלא מהעם לקב"ה: "מי הוא העם שיש לו אשר לו אלהים קרובים כל כך". מי מביא לא רק את הקב"ה לקשר אלא גם את כל הפמליא שלו (קרובים=פמליא)? כנסת ישראל! ולכן בידיה הכח להכתוב את המועדים - את הימים בהם אנוהו קרובים אליו ומתקרבים אליו ביותר. כך נראה לנו לפרש שמעו דברש זה ונשמח לשמוע דעות אחרות.

¹¹ כאן יש הדדיות ברורה. שים לב לדיאלוג שהדרשן מכניס לפסוק שלנו. הקב"ה הוא שאומר: מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים וכנסת ישראל משיבה: כה' אלהינו בכל קראנו אליו. יש כאן דיאלוג ברור ואפשר שדברינו בהערה הקודמת צריכים עיון מחדש ושמדרש דברים רבה הנ"ל הוא פיתוח של מדרש מכילתא זה וצ"ע.

¹² ובמדרש מדרש תהלים (בובר) מזמור ד: "אמר ר' שמעון (בשם ר' זירא): אדם אם יש לו קרוב עשיר הוא מודה בו, ואם הוא עני אינו מודה בו. אבל הקב"ה אינו כן, ישראל אם הם חס ושלוה במדרגה התחתונה, הוא קורא אותם אחים ורעים, שנאמר: למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך (תהלים קכב ח), וכתוב לבני ישראל עם קרובו (תהלים קמח יד). ולא עוד, אלא שאני קרובו של ישראל, כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו (דברים ד ז). אמר ר' זעירא: אדם יש לו אוהב, כל זמן שהוא מבקש ממנו צרכי

דבר אחר: אמר רבי תנחומא: מעשה בספינה אחת שהיתה כולה של גויים והיה בתוכה יהודי אחד. הגיעו לנס אחד,¹³ אמרו לאותו יהודי: פלוני, טול מעות ועלה לנס הזה וקח לנו משם מאומה. אמר להם: לא אכסנאי אני? מכיר אני להיכן אלך? אמרו: ויש אכסנאי יהודי? בכל מקום שאתה הולך, אלהיך עמך. הוי: "אשר לו אלהים קרובים אליו".¹⁴

מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דעמלק פרשה א

"ויאמר אל משה אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה" ר' יהושע אומר: כתב לו באגרת; ר' אלעזר המודעי אומר: שלח לו ביד שליח ואמר לו, עשה בגיני, ואם אין אתה עושה בגיני, עשה בגין אשתך ואם לאו, עשה בגין בניך, לכך נאמר: ויאמר אל משה וגו'. ר' אליעזר אומר: נאמר למשה אני, אני הוא שאמרתי והיה העולם, אני הוא המקרב ולא המרחק, שנאמר: "האלוה מקרוב אני נאם ה' ולא אלהי מרחוק" (ירמיה כג כג). אני הוא שקרבתי את יתרו ולא ריחקתיו, אף אתה, כשיבוא אדם אצלך להתגייר ואינו בא אלא לשום שמים, אף אתה קרבהו ולא תרחיקהו. מכאן אתה למד, שיהא אדם דוחה בשמאל וימין מקרב, ולא כשם שעשה אלישע לגחזי ודחפו לעולם.¹⁵

מסכת מגילה דף יא עמוד א

רבא פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא: "בְּרִבּוֹת צְדִיקִים יִשְׁמַח הָעָם וּבְמִשַׁל רָשָׁע יִנְאָח עָם" (משלי כט ב). ברבות צדיקים ישמח העם - זה מרדכי ואסתר, דכתיב: והעיר שושן צהלה ושמחה, ובמשול רשע יאנח עם - זה המן, דכתיב: והעיר שושן נבוכה. רב מתנה אמר מהכא: "כי מי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים אליו" (דברים ד ז). רב אשי אמר מהכא: "או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי" (דברים ד לד).¹⁶

פירוש ספורנו על הפסוק בפרשתנו

"כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו" - והטעם שראוי להקפיד שתהיו נחשבים חכמים ונבונים לעיני העמים, הוא שהאל יתברך קרוב אלינו בכל קראנו אליו. וזה יורה שבחר בנו מכל העמים. ואם יחשבו אתכם העמים לסכלים יהיה חלול ה' באמור לכל עם ה' אלה.¹⁷

"וְאֲנִי קִרְבַּת אֱלֹהִים לִי טוֹב שְׂתִי בְּאֲדָנִי ה' מְחַסֵּי לְסַפֵּר כָּל מַלְאָכוֹתֶיךָ" (תהלים עג כח).

שבת שלום

ושנזכה לראות בנחמת ציון, גאולת ישראל ובנין ירושלים
מחלקי המים

ושאילותיו הוא שונאו ומרחיקו. אבל הקב"ה אינו כן, כל זמן שאדם מבקש צרכיו ושאילותיו הוא מחבבו ביותר, שנאמר קרא אלי ואענך ואגידה לך (ירמיה לג ג). הדרשן היודע את מצוקות הדור ועוניו משבח את הקב"ה שאינו מתכחש לקרובו הדל.

¹³ פירוש א. א. הלי מציע שנס הוא אי. ניסוס ביוונית.

¹⁴ בכל מקום בעולם יש יהודי, בכל נמל, בכל עיר בעולם (אולי גם בית חב"ד). כבר אז כך חשבו על היהודים! יהודים אינם אכסנאים (זרים) בשום מקום בעולם. ככה מפרשים הגויים את הפסוק שלנו, או כך לפחות שם הדרשן בפייהם.

¹⁵ וראה בבראשית רבה פרשת לך לך פרשה לט סימן יא: "ואעשך לגוי גדול. אמר לו: ומנח לא העמדת שבעים אומות? אמר לו: אותה אומה שכתוב בה: כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים וגו' (דברים ד ז) - אני מעמידה ממך". הקב"ה מבטיח לאברהם, אבי הגרים, שהאומה שתצא ממנו תהיה מיוחדת בקרבתה לאלהים. אבל באה המכילתא ומפרשת את הפסוק בירמיהו כאומר שזה שהקב"ה האמיר אותנו להיות לנו "אלהים קרובים" או שמא אנחנו האמרנו אותו ועשינוהו "אלהים קרובים" לנו, על כל המתחייב מכך; דבר זה לא נותן לנו רשות לנכס כביכול את הקב"ה, לצמצמו ולעשותו "אלהים רחוקים" לשאר באי עולם, לא לבני נח ובוודאי לא לבני אברהם לתולדותם ומוצאם: האלוה מקרוב אני נאם ה' ולא אלהי מרחוק? וכי אנחנו יכולים לעשותו אלהי מקרוב רק לנו ולא אלהי מרחוק? למי שבא לחסות תחת כנפי השכינה לשום שמים!

¹⁶ ראה כל הדרשות שם, רשימה ארוכה של פתיחות למגילת אסתר (לפני או אחרי הקריאה במגילה). מה עניין הפסוק שלנו למגילת אסתר ופורים? חידושי אגדות למהרש"א מסביר שאף שהמן אמר שהיהודים הם עם מפורד ומפורד בין העמים, עדיין הקב"ה קרוב אליהם ומושיעם. ראה גם פירוש תורה תמימה בהערות לדברים פרק ד הערה ט: "כי המן אמר שכבר הרחיקם אלהים מעל פניו, ולכן פתח בפסוק זה אשר לו אלהים קרובים אליו". ואנו מציעים פירוש שאולי דווקא במגילה בה יש הסתר (אסתר) פנים, הפתיחה היא מהפסוק "אלוהים קרובים" ויש לטרוח ולחפשו במגילה ובהשתלשלות האירועים והנה כבר דרשה לפורים.

¹⁷ נחזור לחטיבת הפסוקים בה פתחנו (אה הערה 1). ספורנו, וכך גם מפרשים אחרים, מקשרים את "כי היא חכמתכם ובינתכם" שבחטיבה זו עם "אלוהים קרובים" ואולי גם עם "משפטים צדיקים" ועוד. הכל עניין אחד. אם עם ישראל מראה את חכמתו ובינתו, הגויים מבינים גם את פשר ומקור קרבתו לאלהים. וההפך, הקרבה לאלהים מחייבת להיות "עם חכם ובנון הגוי הזה". ואין תלות הדדית זו בין "כי היא חכמתכם ובינתכם" ובין "אלוהים קרובים" רק דבר רצוי ועדיף, אלא חיוני והכרחי שאם לא כן, יש בכך חילול ה'. דברים אלה של ספורנו משאירים בפינו "טעם של עוד" לשוב ולדרוש בביטוי "כי היא חכמתכם ובינתכם" במועד זה בשנה האחרת "למועד הזה כעת חיה", "חיים כולכם היום".